

Potpukovnik
ALOJZ BENDAS

Ostvarivanje saradnje u pripremi odbrambene operacije armije

Proces podružtvljavanja opštenarodne odbrane i društvene samozaštite uslovio je kvalitativno nov odnos svih subjekata društva prema ovoj integralnoj funkciji socijalističkog samoupravljanja. Ono što je ranije bila funkcija samo užih i malobrojnih društvenih struktura (u oružanim snagama, specijalizovanim organima uprava društveno-političkih zajednica i organa društveno-političkih organizacija), sada je postala delatnost i obaveza skoro svih subjekata našeg socijalističkog samoupravnog društva — u organizacijama udruženog rada, mesnim zajednicama, delegatskim skuštinama svih društveno-političkih zajednica, u društveno-političkim organizacijama i dr. Takav proces je uslovio da u sistemu opštenarodne odbrane i društvene samozaštite postoje brojni i raznorodni subjekti, čija aktivnost u oružanoj borbi, na određenom prostoru, treba biti usmerena ka jedinstvenom cilju.

Imajući u vidu međusobnu povezanost i neposrednu zavisnost oružane borbe i drugih oblika borbe i otpora, kao i povezanost njihovih glavnih nosilaca, može se sa sigurnošću tvrditi da je uspešno vođenje opštenarodnog odbrambenog rata moguće jedino ako postoji puna koordinacija aktivnosti svih subjekata društva, kako u pripremanju i vođenju oružane borbe tako i u izvođenju svih drugih oblika borbe i otpora.

U vođenju oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu između borbenih sistema, jedinica i drugih učesnika borbe i otpora uspostavlja se specifičan oblik koordinacije koji se zove sadejstvo. Istovremeno, između delova oružanih snaga, kao nosilaca oružane borbe, i drugih subjekata društva, koji su posredno ili neposredno uključeni u izvođenje borbenih dejstava, uspostavljaju se *odnosi saradnje*. Mada saradnički odnosi postoje i između organa u komandama — štabovima oružanih snaga, saradnja se kao oblik koordinacije u oružanoj borbi odnosi na usklađivanje aktivnosti između komandi i štabova jedinica oružanih snaga i rukovodećih organa ostalih subjekata opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

1. *Saradnja kao specifičan oblik koordinacije aktivnosti u oružanoj borbi*

U opštem etimološkom smislu reč saradnja znači zajednički rad dva ili više učesnika na jednom (zajedničkom) zadatku (sarađivati — zajednički raditi). Stoga je u procesu rukovođenja u sistemu opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, u novije vreme, za zajedničko angažovanje delova oružanih snaga i ostalih subjekata ONO i DSZ u pripremanju i vođenju oružane borbe usvojen pojam *saradnja*. U tom kontekstu saradnja predstavlja specifičan oblik koordinacije aktivnosti u oružanoj borbi između komandi i štabova jedinica oružanih snaga i rukovodećih organa ostalih subjekata ONO i DSZ u zoni izvođenja borbenih dejstava.¹ To je vid odnosa koji se uspostavljaju između oružanih snaga i ostalih društvenih struktura na usklađivanju zajedničkih interesa pri izvršenju konkretnog borbenog zadatka.² Osnovni način ostvarivanja saradnje jeste dugo-

¹ Većina autora, pre svega vojnih starešina, koji su iznosili svoja gledišta o pitanju saradnje, ističe da se saradnja uspostavlja između jedinica oružanih snaga i rukovodećih organa društveno-političkih zajednica na čijoj se teritoriji izvode borbena dejstva. Smatram da je takav obim saradnje prilično sužen, jer će, u praksi, komanda (štab) jedinice oružanih snaga sarađivati i sa rukovodećim organima društveno-političkih organizacija, organizacija udruženog rada, mesnih zajednica, samoupravnih interesnih zajednica i udruženja građana. Zato je u navedenoj definiciji saradnje upotrebljen izraz „rukovodeći organi ostalih subjekata ONO i DSZ”. Međutim, u daljem tekstu biće umesto tog izraza, uglavnom, upotrebljavan izraz „ruководstva društveno-političkih zajednica i društveno-političkih organizacija”, budući da će se sa njima najviše sarađivati.

² Saradnički odnosi postoje i unutar oružanih snaga (saradnja između različitih organa u štabu-komandi, saradnja između komandi JNA i štabova TO kada njihovi sastavi dejstvuju na istom prostoru, ali neposredno ne sadejstvuju, odnosno kad među njima ne postoji odnos subordinacije i sl.). No, u kontekstu ove teme saradnja će biti razmatrana, pre svega, kao oblik koordinacije između komandi i štabova jedinica oružanih snaga i rukovodstva ostalih subjekata ONO i DSZ.

varanje ravnopravnih subjekata ONO i DSZ, bez subordinacionih odnosa. Zato saradnja predstavlja horizontalni oblik koordinacije, sa puno elemenata dijagonalne koordinacije. Jer, odnosi saradnje uspostavljaju se na odgovarajućim nivoima organizacione strukture sistema rukovođenja ONO i DSZ, ali će veoma često u borbenim dejstvima postojati potreba da se ti odnosi uspostavljaju između različitih nivoa rukovođenja. No, bez obzira na način uspostavljanja saradnje, dogovor postignut putem organizacije saradnje postaje obavezan za svakog učesnika.

Sadržaj saradnje proizlazi iz naših osnovnih koncepcijskih i doktrinarnih opredeljenja da je oružana borba glavni i odlučujući oblik suprotstavljanja oružanoj agresiji i da su oružane snage osnovni nosilac oružane borbe, s tim da se u njenom pripremanju i izvođenju maksimalno angažuju i svi drugi subjekti društva.

Međutim, pored oružane borbe postoje i drugi oblici borbe i opštenarodnog otpora kao što su: političko-propagandna aktivnost, aktivnost u oblasti privrede i društvenih delatnosti, sabotaze, bojkoti, štrajkovi, demonstracije, kulturne manifestacije, neposlušnost i dr. Nosioци tih aktivnosti su subjekti ONO i DSZ izvan oružanih snaga. No, takva podela je samo uslovna jer će i oružane snage učestvovati u nekoj od aktivnosti neoružanih oblika borbe i opštenarodnog otpora, kao što će i ostali subjekti ONO i DSZ biti uključeni u pripremu i izvođenje borbenih dejstava. Prema tome, funkcije oružane borbe i neoružanih oblika borbe i otpora ne ostvaruju se odvojeno već integralno, kako u idejnom i akcionom tako i u prostornom i vremenskom smislu. One se međusobno dopunjuju i što su njihovi oblici ispoljavanja raznovrsniji veća je snaga i žilavost našeg sistema odbrane i zaštite.

Uticaj aktivnosti društvenih subjekata ONO i DSZ na tok i ishod nekog oblika borbenih dejstava u ONOR-u biće izuzetno veliki, a u pojedinim situacijama može biti i odlučujući. Kao najbolji dokaz takve tvrdnje mogu nam poslužiti mnogobrojni primeri iz NOR-a gde je saradnja između Narodnooslobodilačke vojske i naroda³ bila izuzetno razvijena i predstavljala je nesalomivu snagu kojom je izvojevana pobeda. Osnovu te uspešne saradnje činilo je neraskidivo jedinstvo naroda i njegovih boraca. Jer, kako je više puta isticao

³ Pod pojmom narod, u ovom radu, podrazumevaju se najšire narodne mase koje su organizovano pomogle NOV, pre svega u hrani, odeći, obući, zbrinjavanju ranjenika, obaveštajnom, bezbednosnom i političko-propagandnom radu i sl. Organizatori tih aktivnosti bili su narodnooslobodilački odbori, partijska i skojevka rukovodstva na terenu, pozadinske komande i sl. Sa njima su komande i štabovi jedinica NOV uspostavljali kontakte i organizovali veoma uspešnu saradnju.

drug Tito, armija koja nema oslonac u narodu ne može očekivati pobjedu u ratu. U ONOR-u povezanost i saradnja oružanih snaga i društvenih subjekata dobijaju svoj puni smisao i značaj. S pravom se može reći da saradnja predstavlja jedan od osnovnih uslova za uspešno vođenje oružane borbe, a to znači i za postizanje pobjede u ONOR-u. U tome se ogleda njena izuzetno velika uloga i značaj u pripremi i izvođenju borbenih dejstava.

Polazeći od definicije saradnje, prema kojoj ona predstavlja usklađivanje aktivnosti oružanih snaga i drugih društvenih struktura u okviru jedinstvenog sistema ONO i DSZ, može se zaključiti da i načela na kojima se ta saradnja zasniva proizlaze iz opštih načela (ili principa) na kojima se zasniva jedinstveni sistem rukovođenja opštenarodnom odbranom i društvenom samozaštitom. To znači da i saradnja, kao specifičan oblik koordinacije u sistemu rukovođenja oružanim snagama i opštenarodnom odbranom uopšte, mora biti jedinstvena, neprekidna, elastična, efikasna, operativna, sigurna, pravovremena, sveobuhvatna i precizna. U ovom radu neće biti posebno razmatrana navedena načela saradnje, ali treba naglasiti da načela jedinstva, neprekidnosti i elastičnosti moraju biti prisutna pri organizovanju i sprovođenju svake saradnje, bez obzira na nivo rukovođenja i oblik borbenih dejstava u kojima se saradnja realizuje.

Prilikom razmatranja načina organizovanja saradnje mora se imati u vidu suština našeg društveno-političkog sistema i njegovo funkcionisanje u ratu, sadržaj i način vođenja oružane borbe, te mesto i uloga subjekata ONO i DSZ koji, zajedno sa oružanim snagama, učestvuju u pripremi i vođenju oružane borbe. Polazeći od opštepoznatog i usvojenog stava da je oružana obrba osnovni sadržaj ONOR-a, kao i činjenice da se borbena dejstva izvode prema odlukama nadležnih starešina u oružanim snagama, jedan broj vojnih rukovodilaca ima i takva shvatanja da je komandant jedinice, koja je nosilac borbenih dejstava u određenoj zoni, odgovoran i za rad organa društvenih subjekata i da im može postavljati zadatke. Očigledno je da su takva shvatanja neodržava i da su, verovatno, posledica nedovoljnog poznavanja suštine sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Jer, rukovođenje opštenarodnom odbranom i društvenom samozaštitom na teritoriji određene društveno-političke zajednice u nadležnosti je organ rukovođenja te zajednice (skupština, predsedništvo, komitet za ONO i DSZ, savet za narodnu odbranu, izuzetno veće i organi uprave), a najstarijem komandantu se potčinjavaju samo snage određene za izvršenje borbenog zadatka u jednoj borbenoj zoni. Zato bi svako pretpotčinjavanje organa rukovođenja društvenih subjekata opštenarodne odbrane komandanti-

ma jedinica oružanih snaga narušavalo postojeću strukturu rukovođenja opštenarodnom odbranom u društveno-političkoj zajednici.

Sada se, kao logična, nameću brojna pitanja: ko je odgovoran za organizovanje saradnje između oružanih snaga i društvenih subjekata u borbenoj zoni, po kojim pitanjima i, što je sigurno najvažnije, kako organizovati tu saradnju, ko treba da je inicijator za organizovanje saradnje, kako relativno brojne aktivnosti različitih subjekata ONO i DSZ dovesti u sklad da budu u funkciji oružane borbe na određenom prostoru itd.

U našoj normativnoj teoriji postoje, u osnovi, dva pristupa pitanju ostvarivanja saradnje. Jedan je da se saradnja može ostvariti na dva načina: (1) zajedničkim radom komande jedinica oružanih snaga i organa rukovođenja društvenih subjekata i (2) međusobnom razmenom predstavnika. Drugi pristup predviđa samo međusobnu razmenu predstavnika radi zajedničke procene i praćenja situacije i usklađivanja aktivnosti u izvršavanju zajedničkih zadataka.

Dosadašnja iskustva sa zajedničkih vežbi komandi i štabova oružanih snaga i rukovodstava društveno-političkih zajednica i društveno-političkih organizacija ukazuju na to da ostvarivanje saradnje zajedničkim radom, u najvećem broju slučajeva, neće biti moguće, već da će međusobna razmena predstavnika verovatno postati osnovni način uspostavljanja saradnje. Zajednički rad komandi i štabova oružanih snaga i rukovodećih organa subjekata ONO i DSZ neće biti moguć iz više razloga. Prvo, takav rad zahteva uključivanje tih organa u ceo proces donošenja odluke, što bi ukupno vreme za donošenje odluke znatno produžilo. Drugo, rukovodeći organi subjekata ONO i DSZ, mislim da nisu u celini stručno osposobljeni za ravnopravno učešće u celom procesu odlučivanja o svim pitanjima organizovanja i izvođenja borbenih dejstava. I, treće, što je verovatno i najvažnije, takvim načinom rada bi se znatno otežalo normalno delovanje rukovodećih organa subjekata ONO i DSZ pri izvršavanju brojnih i odgovornih zadataka koje oni imaju izvan neposrednog učešća u pripremi i izvođenju borbenih dejstava.

Ostaje, dakle, da se saradnja mora organizovati međusobnom razmenom delegiranih predstavnika. Iskustva iz opitnih vežbi pokazuju da će se češće upućivati predstavnici rukovodećih organa društvenih subjekata na komandno mesto jedinice oružanih snaga nego obratno. Ovo stoga što osnova za saradnju mora biti odluka komandanta jedinice koja je organizator borbenih dejstava u određenoj zoni. Delegirani predstavnici rukovodstava društveno-političkih zajednica i društveno-političkih organizacija bi se saradnjom sa određenim organima komande, odnosno štaba uključivali u poje-

dine delove procesa odlučivanja, a članovi komande, odnosno štaba bi ih u potrebnom obimu upoznali sa predstojećim zadatkom, istakli konkretne potrebe koje jedinice oružanih snaga imaju prema ostalim subjektima ONO i DSZ u vezi sa izvođenjem borbenih dejstava i, zatim, zajednički (dogovoreno) utvrdili načine realizacije dogovorenih aktivnosti.

Za takav način ostvarivanja saradnje neophodno je uspostavljati prve kontakte komandi i štabova oružanih snaga sa rukovodećim organima društveno-političkih zajednica i društveno-političkih organizacija u borbenoj zoni, stvaranja uslova da predstavnici organa mogu pravovremeno doći na komandno mesto jedinice i, što je posebno značajno, da mogu nakon donesene odluke i dogovorenih sadržaja saradnje pravovremeno obezbediti realizaciju dogovorenih aktivnosti. To će, nesumnjivo, zahtevati više vremena za pripremu borbenih dejstava i sa time komande i štabovi jedinica oružanih snaga moraju računati.

Da bi se saradnja na određenom nivou mogla uspešno ostvariti neophodno je da tu saradnju regulišu viši (pretpostavljeni) organi i to obostrano, kako unutar oružanih snaga tako i po vertikalnoj liniji rukovodećih organa ostalih subjekata opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. U borbenim uslovima to, međutim, često neće biti moguće obezbediti i to iz više razloga: vertikalna povezanost rukovodećih organa društveno-političkih zajednica i društveno-političkih organizacija ne zasniva se na strogoj subordinaciji kao u oružanim snagama, sa nekim organima na privremeno zaposednutoj teritoriji neće se moći uvek pravovremeno uspostaviti veza; u uslovima postojanja saradnje na različitim nivoima (tzv. dijagonalna koordinacija) to bi znatno usporavalo proces organizovanja saradnje i sl. Zato će veoma često saradnja biti organizovana putem neposrednih kontakata zainteresovanih komandi i štabova oružanih snaga i odgovarajućih organa društvenih subjekata opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. U takvim situacijama, posebno kada jedinica OS organizuje borbena dejstva u zoni (rejonu) u kojoj se do tada nije nalazila, inicijativu za saradnju trebalo bi da pokrene komanda te jedinice. Pri tome, treba težiti da se saradnja organizuje što neposrednije, tj. između onih jedinica oružanih snaga i subjekata ONO i DSZ koji će tu saradnju realizovati, bez obzira na razlike u nivoima rukovođenja. Tako će, na primer, u skladu sa konkretnim potrebama, pozadinski organ komande strategijsko-operativne jedinice neposredno sarađivati sa rukovodećim organom neke organizacije udruženog rada, iako bi, u odnosu na nivo komandovanja, trebalo da tu saradnju ostvari preko republičkog izvršnog veća ili republič-

kog komiteta za privredu i sl. Prema tome, za svaku komandu i štab cružanih snaga važniji će biti onaj predstavnik subjekata ONO i DSZ sa kojim će moći najbrže i najcelishodnije da reši konkretno pitanje postavljeno u toku saradnje, bez obzira na nivo rukovodećeg organa tog subjekta. Takav odnos prema načinu organizovanja saradnje znači dosledno uvažavanje jednog od osnovnih načela saradnje — načela elastičnosti.

2. Sadržaj i način ostvarivanja saradnje u pripremi odbrambene operacije armije

U odbrambenoj zoni komanda armije će, načelno, organizovati saradnju sa rukovodećim organima subjekta ONO i DSZ na nivou republike, odnosno pokrajine. Najčešće će odbrambena zona armije zahvatati delove teritorije dve socijalističke republike, a može zahvatati i teritoriju jedne republike (što će biti ređi slučaj), odnosno delove dve republike i jedne pokrajine i sl. Naravno da će obim saradnje biti najveći sa onom republikom (pokrajinom) čiju teritoriju zahvata najveći deo armije odbrambene zone.

Sem sa republičkim (pokrajinskim) rukovodećim organima komanda armije može neposredno sarađivati i sa rukovodstvima društveno-političkih zajednica i društveno-političkih organizacija na nižim nivoima (regionalnim, opštinskim), a po nekim konkretnim pitanjima materijalnog i zdravstvenog obezbeđenja i sa određenim OUR-ima, odnosno zdravstvenim ustanovama.

Najčešće će na nivou republike (pokrajine) komanda armije uspostavljati saradnju sa rukovodećim organima društveno-političkih zajednica (organi vlasti i organi uprave) i rukovodećim organima društveno-političkih organizacija (SKJ, SSRNJ, SSJ, SSOJ i SUBNOR).

Ustrojstvo i organizovanost rukovodećih organa društveno-političkih zajednica i društveno-političkih organizacija u ratu nisu isti u svim našim socijalističkim republikama i pokrajinama. Međutim, postojeće razlike nisu velike i, u suštini, komanda armije će uspostavljati saradničke odnose sa istim organima u svakoj republici (pokrajini).

Rukovodeći organi republika i pokrajina mogu svoju funkciju u ratu obavljati sa ratnih ili mirnodopskih lokacija i kombinovano, tj. deo jednog organa može biti na ratnoj, a deo na mirnodopskoj lokaciji. U odbrambenoj zoni armije ti organi će, najčešće, biti raz-

mešteni u dubini, s tim da deo organa može biti razmešten i na privremeno zaposednutoj teritoriji (u uslovima kada armija izvodi odbrambenu operaciju u dubini ratišta). Unutrašnja organizovanost i brojnost svakog organa biće prilagođena stvarnim potrebama izvršavanja njihovih zadataka u ratu i opštim (borbenim) uslovima na teritoriji. U svakom slučaju, ti organi delovaće u znatno užem sastavu u odnosu na mirnodopsku organizovanost. To se, posebno, odnosi na one organe koji će se nalaziti na privremeno zaposednutoj teritoriji.

Polazna osnova za organizovanje međusobne saradnje biće direktiva Vrhovne komande za pripremu i izvođenje odbrambene operacije. Tom direktivom biće, načelno, regulisana i saradnja između strategijsko-operativnih jedinica i rukovodstava u socijalističkim republikama i pokrajinama. Tako će komandi armije biti poznato sa kojom republikom (pokrajinom) i po kojim osnovnim pitanjima mora organizovati saradnju u pripremi odbrambene operacije.

Ukoliko iz bilo kojih razloga komanda armije i odgovorni organi u republici (pokrajini) ne prime direktivu Vrhovne komande, tada će saradnju da organizuju na osnovu međusobnih dogovora. U tom slučaju, dogovori postignuti između najodgovornijih lica u komandi armije (komandant sa pomoćnicima) i u organima republike, odnosno pokrajine (predsednik predsedništva, predsednik CK SK, predsednik izvršnog veća i drugi) predstavljace osnovu za dalju organizaciju i konkretizaciju saradnje. U oba slučaja dogovori su obavezujući za sve učesnike.

U pripremi odbrambene operacije komanda armije bi putem saradnje sa rukovodstvima u republici, odnosno pokrajini načelno trebalo da reši nekoliko pitanja.

1) Na području angažovanja snaga civilnih struktura u pripremi i izvođenju operacije:

— koje će organizacije udruženog rada i delovi stanovništva biti angažovani na zadacima utvrđivanja, zaprečavanja, opravke i održavanja komunikacija i sličnim zadacima za potrebe jedinica armije (veličina jedinica, broj stanovništva, vreme i mesto angažovanja);

— koje jedinice civilne zaštite (specijalizovane i jedinice opšte namene) treba da budu pripremljene za eventualno angažovanje za potrebe jedinica armije;

— koje podatke služba osmatranja i obaveštavanja treba da prikuplja i dostavlja komandama združenih taktičkih jedinica, posebno način povezivanja centra osmatranja i obaveštavanja sa komandama jedinica.

2) Na području organizacionih priprema stanovništva i teritorije za izvođenje operacije:

- da određene komunikacije mogu koristiti samo jedinice armije;

- eventualna evakuacija (iseljavanje) stanovništva iz rejonu gde se predviđa najjači intenzitet borbenih dejstava (posebno iz rejonu za koji se pretpostavlja da je moguće da neprijatelj upotrebi nuklearno oružje;

- otklanjanje posledica borbenih dejstava kod stanovništva, a naročito posledica dejstva nuklearnog i hemijskog oružja;

- popuna gubitaka u ljudstvu sa neraspoređenim vojnim obveznicima.

3) Na području obaveštajno-bezbednosnog obezbeđenja odbrambene operacije:

- učešće specijalizovanih organa i stanovništva na privremeno zaposednutoj teritoriji (u taktičkoj dubini rasporeda neprijateljevih snaga) na prikupljanju podataka o neprijatelju i način njihovog dostavljanja;

- učešće organa bezbednosti na teritoriji u sprečavanju obaveštajnog delovanja neprijatelja prema jedinicama armije;

- angažovanje snaga milicije za otkrivanje i razbijanje ubačenih izviđačkih grupa i drugih delova specijalnih snaga neprijatelja, kao i za kontrolu i regulisanje saobraćaja za potrebe jedinica armije.

4) Na području moralno-političkog i psihološko-propagandnog delovanja:

- međusobna razmena informacija o moralno-političkom stanju u jedinicama armije i kod stanovništva u odbrambenoj zoni;

- način zajedničkog delovanja za sprečavanje psihološko-propagandnog uticaja neprijatelja na jedinice armije i stanovništvo;

- organizovanje susreta pripadnika jedinica armije sa predstavnicima društveno-političkih organizacija i sa stanovništvom.

5) U oblasti pozadinskog obezbeđenja odbrambene operacije:

- korišćenje materijalnih rezervi za potrebe jedinica armije (posebno robnih rezervi, zaliha hrane i pogonskog goriva u organizacijama udruženog rada i kod individualnih proizvođača);

- korišćenje remontnih i drugih kapaciteta za održavanje, opravku i remont borbenih i neborbenih tehničkih sredstava;

- mogućnosti proizvodnje nekih borbenih i neborbenih sredstava, a posebno rezervnih delova za borbena sredstva, u okviru rat-

ne proizvodnje pojedinih organizacija udruženog rada u odbrambenoj zoni;

- korišćenje transportnih kapaciteta na teritoriji za potrebe jedinica armije (prevoženje jedinica, materijalna prevoženja);

- način raseljavanja i premeštanja materijalnih rezervi i proizvodnih kapaciteta iz rejona gde su mogući duboki prodori neprijatelja i intenzivna borbena dejstva;

- korišćenje smeštajnih kapaciteta za potrebe jedinica armije (posebno u zimskom periodu);

- korišćenje snaga i sredstava specijalizovanih radnih organizacija za potrebe armije u pripremi i izvođenju operacije (građevinskih, komunalnih, za uslužne delatnosti, ugostiteljskih, laboratorija itd.);

- mogućnosti korišćenja vodosnabdevačkih kapaciteta na teritoriji za potrebe jedinica armije (posebno leti u predelima siromašnim vodom);

- zdravstveni kapaciteti i način njihovog korišćenja prilikom zbrinjavanja i lečenja povređenih i obolelih pripadnika jedinica armije;

- organizacija prikupljanja krvi i krvne plazme za potrebe jedinica armije;

- organizacija proizvodnje lekova i sanitetskog materijala za potrebe jedinica armije;

- angažovanje veterinarskih kapaciteta (pre svega stručnog kadra) na teritoriji radi realizacije veterinarskog obezbeđenja operacije;

- organizacija protivpožarne zaštite u odbrambenoj zoni.

Ovde su navedena neka važnija pitanja koja mogu biti predmet saradnje. Naravno, saradnja u pripremi odbrambene operacije obuhvata i brojna druga pitanja koja je praktično nemoguće, a nije ni neophodno navoditi u ovakvom radu. Pri tome, treba imati u vidu činjenicu da će i organi DPZ i PDO imati određene zahteve prema jedinicama i komandama oružanih snaga koji će se takođe razmatrati u okviru saradnje.

Što se tiče načina organizovanja saradnje mislim da se ona može najbolje organizovati međusobnom razmenom predstavnika komande armije i republičkih, odnosno pokrajinskih rukovodstava. Međutim, nameće se pitanje da li će svi organi subjekata ONO i DSZ na nivou republike, odnosno pokrajine upućivati svoga predstavnika na komandno mesto armije, odnosno koliko članova komande armije bi odlazilo ka organima tih subjekata radi organizovanja saradnje. S obzirom na brojnost organa subjekata ONO i DSZ u republici, od-

nosno pokrajini očigledno je da ne postoji mogućnost (a niti neophodna potreba) da svaki organ upućuje svoga predstavnika na komandno mesto armije. Najčešće će biti dovoljno da se na komandno mesto armije upute predstavnici republičkog (pokrajinskog) izvršnog veća i onih sekretarijata i komiteta koji u obezbeđenju potreba armije u konkretnoj operaciji imaju najvažniju ulogu. U svakom slučaju, ta grupa ovlašćenih predstavnika ne bi trebalo da bude veća od 3 do 5 ljudi. Oni bi se na komandnom mestu armije zadržali onoliko vremena koliko je potrebno za usaglašavanje svih pitanja vezanih za obezbeđenje potreba jedinica armije u operaciji, odnosno zahteva društveno-političkih zajednica i društveno-političkih organizacija od jedinica oružanih snaga. Pojedine starešine iz organa komande armije odlazile bi organima društveno-političkih zajednica i društveno-političkih organizacija samo ako je to neophodno, a konkretno pitanje saradnje nije moguće rešiti preko sredstava veze (na primer, odlazak pojedinih pozadinskih organa radi utvrđivanja lokacije za tajne bolnice, tajna skladišta, radi pregleda određenih smeštajnih kapaciteta itd.).

Postoji i mogućnost da se u okviru komande armije formira posebna „grupa za saradnju sa civilnim strukturama” (mogla bi se zvati i drugačije) koja bi objedinjavala zahteve i potrebe svih organa komande armije za angažovanje ostalih subjekata ONO i DSZ u operaciji i koja bi zatim kontaktirala (sarađivala) sa određenim organima tih subjekata (neposredno ili preko njihovih predstavnika na komandnom mestu armije). Takvim načinom bi saradnja bila operativnija (dobilo bi se u vremenu) a izbeglo bi se i dupliranje razmatranja pojedinih pitanja između različitih organa komande armije i rukovodećih organa subjekata opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

No, bez obzira na koji način će saradnja biti organizovana neophodni će biti neposredni kontakti komandanta armije i njegovih pomoćnika sa najvišim predstavnicima rukovodstava u republici, odnosno pokrajini (predsednikom predsedništva, predsednikom CK SK, predsednikom izvršnog veća, republičkim, odnosno pokrajinskim sekretarima i dr.). U tim kontaktima biće utvrđivani osnovni sadržaji i okviri saradnje jedinica armije i društvenih subjekata ONO i DSZ u predstojećoj operaciji.

Veoma važno pitanje u organizaciji i sprovođenju saradnje jeste održavanje veze između komande armije (kao i komandi nižih jedinica) i rukovodstava društveno-političkih zajednica i društveno-političkih organizacija u odbrambenoj zoni. Bez obzira na razmenu predstavnika, veliki broj pitanja u organizovanju saradnje biće re-

šavan preko sredstava veze. S obzirom na to da komanda armije nema mogućnosti da organizuje posebne veze saradnje sa tim organima, veza će se održavati korišćenjem postojećih sistema veza na teritoriji. Mnogi od tih sistema biće narušeni zbog dejstva neprijatelja pa će i prenos informacija u procesu organizovanja i realizovanja saradnje biti otežan, usporen ili čak i prekinut za određeno vreme. To će, svakako, negativno uticati na ostvarivanje saradnje, pa rešenje treba tražiti u korišćenju svih vrsta veza (posebno kurirske) kao i dugoročnijem (orijentirnom) dogovaranju na nivou komande armije i republičkih (pokrajinskih) rukovodstava, s tim da se konkretnija saradnja ostvaruje na nižim nivoima, gde će i problem veza biti manje izražen (zbog veće mogućnosti ličnog kontaktiranja).

Posebno će biti složeno organizovanje saradnje između organa komande armije i rukovodstava društveno-političkih zajednica i društveno-političkih organizacija kada se ta rukovodstva nalaze na privremeno zaposednutoj teritoriji. U takvim uslovima razmena predstavnika i lično kontaktiranje biće vrlo teško ostvariti, a i održavanje veze (pre svega radio-veze) preko linija fronta biće otežano. Zato će, možda, najbolji način ostvarivanja saradnje sa organima koji su na privremeno zaposednutoj teritoriji biti da komanda armije svoje zahteve i potrebe za saradnjom dostavlja preko republičkog (pokrajinskog) štaba Teritorijalne odbrane čije komandno mesto je na privremeno zaposednutoj teritoriji. Taj štab će, u svakom slučaju, imati stalne i neposredne kontakte sa rukovodstvima društveno-političkih zajednica i društveno-političkih organizacija raspoređenim na privremeno zaposednutoj teritoriji, a radi organizovanja sadejstva moraće imati i stalnu i sigurnu vezu sa komandom armije koja izvodi odbrambenu operaciju.

Što se tiče izrade plana saradnje, kao posebnog borbenog dokumenta, u situaciji kada svaki organ komande pojedinačno ostvaruje saradnju sa nekim od organa subjekata ONO i DSZ, mislim da takav plan ne treba raditi. Međutim, ukoliko bi se u okviru komande armije formirala posebna grupa za saradnju, onda bi ta grupa trebalo da izrađuje plan saradnje kao svoj osnovni radni dokument. Forma toga plana može biti različita, ali sadržajno bi trebalo da obuhvati sve aktivnosti koje se realizuju putem saradnje, sa tačno određenim izvršiocima zadataka, vremenom, mestom i načinom izvršavanja svakog zadatka. Moguće je osnove saradnje regulisati i posebnom tačkom, u zapovesti komandanata armije za odbranu.

Na kraju, treba istaći da je takav obim i metod saradnje moguće realizovati samo u uslovima kada se raspolaže sa dovoljno vre-

mena i kada se ona na tom nivou organizuje prvi put. Međutim, u drugačijim uslovima pripremanja odbrambene operacije armije u ONOR-u, posebno u težim vojno-političkim i vojnostrategijskim uslovima oružane borbe, saradnja može biti sadržajno svedena samo na najznačajnija pitanja. Sigurno je da će konkretni uslovi pripremanja svake odbrambene operacije zahtevati iznalaženje novih i drugih načina ostvarivanja saradnje.

SUMMARY

REALIZATION OF COOPERATION IN PREPARING A FIELD ARMY DEFENSIVE OPERATION

In the process of the armed combat in the total national defence war a *relationship of cooperation* is established between the armed forces elements and other organizations of society that are directly or indirectly engaged in combat operations. This cooperation is a specific form of coordination of the armed combat activities between the armed forces commands and staffs and the control or directing organs of other organizations participating in the total national defence and social self-protection in the combat area.

The Yugoslav normative theory envisages two basic approaches to the matter of realization of the cooperation. The first is that the cooperation can be realized in the two following ways: (1) by joint staff work of the armed forces unit and of the control or directing organs of the civilian organizations; and (2) by exchanging of representatives between the armed forces unit and these control or directing organs. The second approach foresees only the mutual exchange of representatives for the purpose of working out jointly the assessment of situation, and of coordination of activities in joint execution of tasks or missions.

The field army command will, in principle, organize in its zone of defence the cooperation with control or directing organs of a federal republic or autonomous province. The cooperation is organized for solving of different matters from the following fields: preparation of population and territory for the needs of carrying out of the army operation; intelligence and security preparation and support; morale-political and psychological-propaganda activities; combat service support; etc. The field army command and control or directing organs of a federal republic or autonomous province can cooperate by establishing direct contacts between the field army command elements and the corresponding control organs of the federal republic of autonomous province, or by their exchanging of representatives. For the purpose of realization of cooperation with civilian organizations or organs a separate staff group can be formed within the field army command.

REALISATION DE LA COOPERATION EN VUE DES PREPARATIFS DE L'OPERATION DE DEFENSE DE L'ARMEE

En matière de conduite de la lutte armée dans les conditions d'une guerre défensive populaire généralisée, les parties des forces armées et des sujets de la société qui de façon immédiate ou indirecte sont intégrés à la réalisation des actions de combat, établissent des *rappports de coopération*. Cette coopération constitue une forme spécifique de coordination des activités dans la lutte armée entre les commandements et les états-majors des forces armées et des organes de direction des autres sujets de la défense populaire généralisée et de l'autoprotection sociale dans une zone d'action de combat donnée.

Notre théorie normative connaît deux approches fondamentales de la réalisation de cette coopération. Selon la première approche, la coopération peut être réalisée de deux manières: (1) par l'activité menée en commun par le commandement de l'unité des forces armées et l'organe de direction compétent des sujets de la société, et (2) par échange de représentants respectifs. La seconde approche ne prévoit que l'échange de représentants pour assurer une évaluation en commun de la situation et coordonner les activités en vue de l'accomplissement des tâches qui leur sont communes.

Dans une zone de défense, le commandement de l'armée organisera de principe la coopération avec des organes de direction compétents de la République, c.à.d. de la Province autonome. La coopération est organisée au sujet des questions des domaines suivants: préparation de la population et du territoire pour la conduite de l'opération de défense; mesures de sûreté fondées sur l'activité de renseignement et de sécurité; l'activité morale-politique et psychologique de propagande et les mesures de sûreté des arrières, etc. La coopération du commandement de l'armée et des organes de direction compétents de la République c.à.d. de la Province peut avoir lieu à travers les contacts directs des organes du commandement de l'armée respectifs et de ceux de la République, c.à.d. de la Province et par échange de représentants. En vue de la réalisation de cette coopération, le commandement de l'armée peut former aussi un groupe spécial.

РЕЗЮМЕ

ОСУЩЕСТВЛЕНИЕ СОТРУДНИЧЕСТВА В ПОДГОТОВКЕ ОБОРОНИТЕЛЬНОЙ ОПЕРАЦИИ АРМИИ

В ведении вооруженной борьбы во всенародной оборонительной войне между частями вооруженных сил и другими субъектами общества, включающимися посредственно или непосредственно в проведение боевых действий, восстанавливаются отношения сотрудничества. Сотрудничество представляет собой специфичную форму координации деятельности в вооруженной борьбе между командованиями и штабами вооруженных сил и руководящими органами остальных субъектов всенародной обороны и общественной самозащиты в зоне боевых действий.

В нашей нормативной теории существуют, в основном, два подхода к вопросам осуществления сотрудничества. Один заключается в том, что сотрудничество можно реализовать двумя способами: (1) совместной деятельностью командования воинской части и руководящих органов общественных субъектов, и (2) взаимным обменом представителей. Второй подход предусматривает только взаимный обмен представителями, с целью взаимной оценки обстановки и согласования деятельности в выполнении совместных заданий.

В зоне обороны командование армии, в принципе, организует сотрудничество с руководящими органами республики, края. Сотрудничество организуется по вопросам, связанным с подготовкой населения и территории к проведению оборонительной операции, разведкой и безопасностью, морально-политической и психологическо-пропагандистской деятельностью, тыловым обеспечением и др. Сотрудничество между командованием армии и руководящими органами республики, края осуществляется путем непосредственных контактов между соответствующими органами командования армии и руководящими органами республики, края и путем взаимного обмена представителями. Для реализации сотрудничества в командовании армии можно оформить и отдельную группу.